

Latvijas Arodslimību ārstu biedrības nozīme arodveselības attīstībā Latvijā

Nākotnes izaicinājumi?

Ivars Vanadziņš, Dr.med.,
Darba drošības un vides veselības institūts,
Rīgas Stradiņa universitāte
Rīga, 11.02.2020.

Aktualitātes arodveselībā?

- Darba vide nemitīgi attīstās, parādās jauni riska faktori, tiek pārvērtēti esošie
- Iepriekšējā EK stratēģija darba aizsardzības jomā paredzēja veikt pasākumus, lai ES būtu gatava “sagaidīt jaunus un pārvērtēt esošos darba vides faktoros – gan tehnoloģiju, gan sociālu faktoru izraisītos” – vai esam gatavi?
- Pētnieki pēta ne tikai esošās problēmas, daudz pētījumi vērsti tieši uz «jaunajiem» riskiem vai «vecos» risku pārvērtēšanu
- Gan Bilbao aģentūra, gan ILO pēdējo gadu laikā ir veikusi mērķtiecīgu analīzi ar nolūku apzināt t.s. “jaunos” un “pieaugošos” darba vides riska faktoros

Kāpēc būtu par to jārunā?

- Darba vide mainās, mainot riska faktoros un to iedarbību, radot jaunas kombinācijas utmldz.
- Mainīgie riska faktori liek mainīt pieeju darba videi un tās novērtēšanai, pārvērtēt iedarbību un sekas
- **Politikas plānotājiem, mācībspēkiem, arodveselības un arodslimību ārstiem, DA speciāliem un konsultantiem – laicīgi un mērķtiecīgi jāgatavojas pārmaiņām!**
 - » Piemērs: Jaunās prasības t.s. «sīko» putekļu novērtēšanā, Hr(6) novērtēšana u.tml.

Būtiskākās izmaiņas kopumā un īsumā?

- **Globalizācijas ietekme uz ekonomiku:** servisa sektora attīstība, ekonomiskās pārmaiņas, vairāk īstermiņa darbu ar zemām sociālām garantijām
- **Darba vides/vietu izmaiņas:** tehnoloģiskās inovācijas/servisa sektoru attīstība noved izmaiņām darba paradumos un «work-liffe» balansa pazušanas, stresa dēļ nemitīgām izmaiņām tehnoloģijās (un jauniem riskiem) un prasībās, biežākas saskarsmes ar klientiem (augstāki psihoemocionālie riski) u.tml.
- **Novecošana:** demogrāfiskās izmaiņas jau spiež meklēt risinājumus (arī Latvijā), tāpat mainīsies darba spēka struktūra uzņēmumos (t.sk. paaudžu konflikti) un lielāku uzmanību nāksies pievērst veselībai, jo būs ilgāk jāstrādā un jāspēj mācīties

Tiešā ietekme uz darba vidi nākotnē?

- Mainās ergonomiskie (fiziskie) darba vides riska faktori:
 - » Paaugstināta fiziskā inaktivitāte
 - » Augstākas prasības un darba intensitāte, garākas darba stundas
 - » Augstākas emocionālās prasības + mobings/bosings/stress
 - » Daudz būtiski pieaugošu psihoemocionālo risku – nedrošība par darbu, ļoti augstas prasības, informācijas pārbagātība, mobings un bosings, darba un privātās dzīves disbalanss
 - » **Rezultāts: būtiski slimības lapu skaita pieaugums, darba spēju zudums – lielāka nozīme arodveselībai!**
- Jaunās tehnoloģijas nes līdz ar jaunām ekspozīcijām un riskus:
 - » Virkne ķīmisko vielu/produktu – gan jauni / gan labi zināmi (dīzeļa kvēpi / nanodaļiņas)
 - » Bioloģiskie aģenti
 - **lielāka nozīme arodveselībai!**

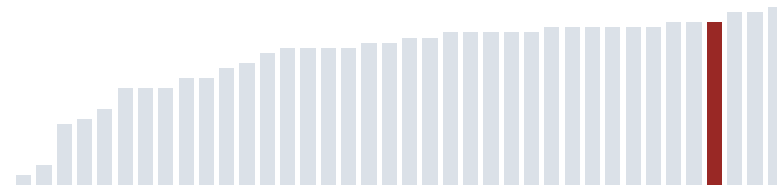
OECD dati - Latvija

Employees working very long hours

2.1%

Rank:

4 / 38

Dati: OECD, 2017

OECD dati - Latvija

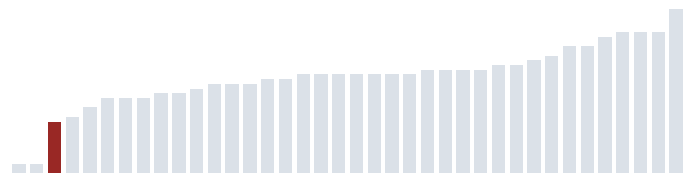
Time devoted to leisure and
personal care

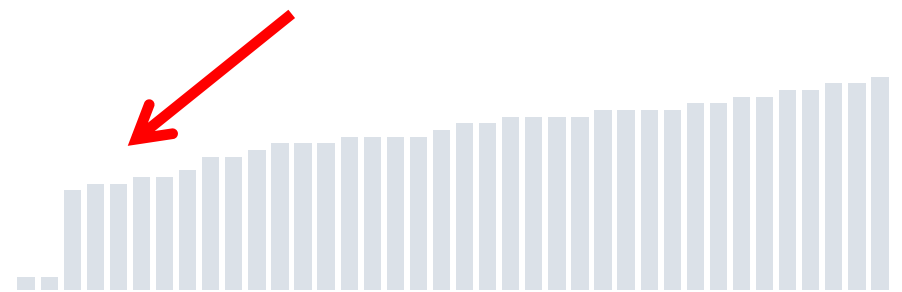
13.8 hours

Rank:

36 / 38

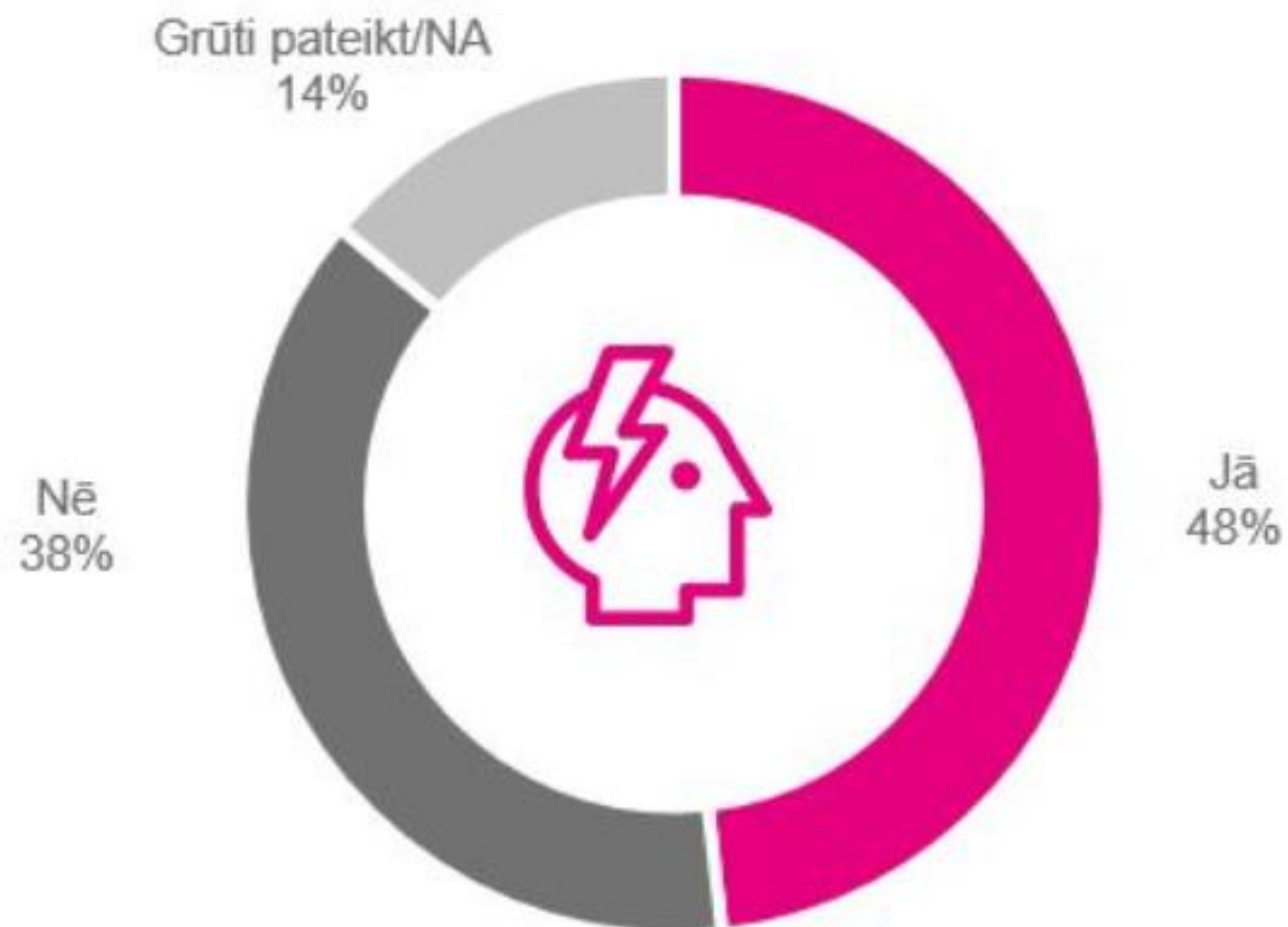

Work-Life Balance

Dati: OECD, 2017

Vai Jūs pēdējā gada laikā darbā esat piedzīvojis/usi "izdegšanas" pazīmes?

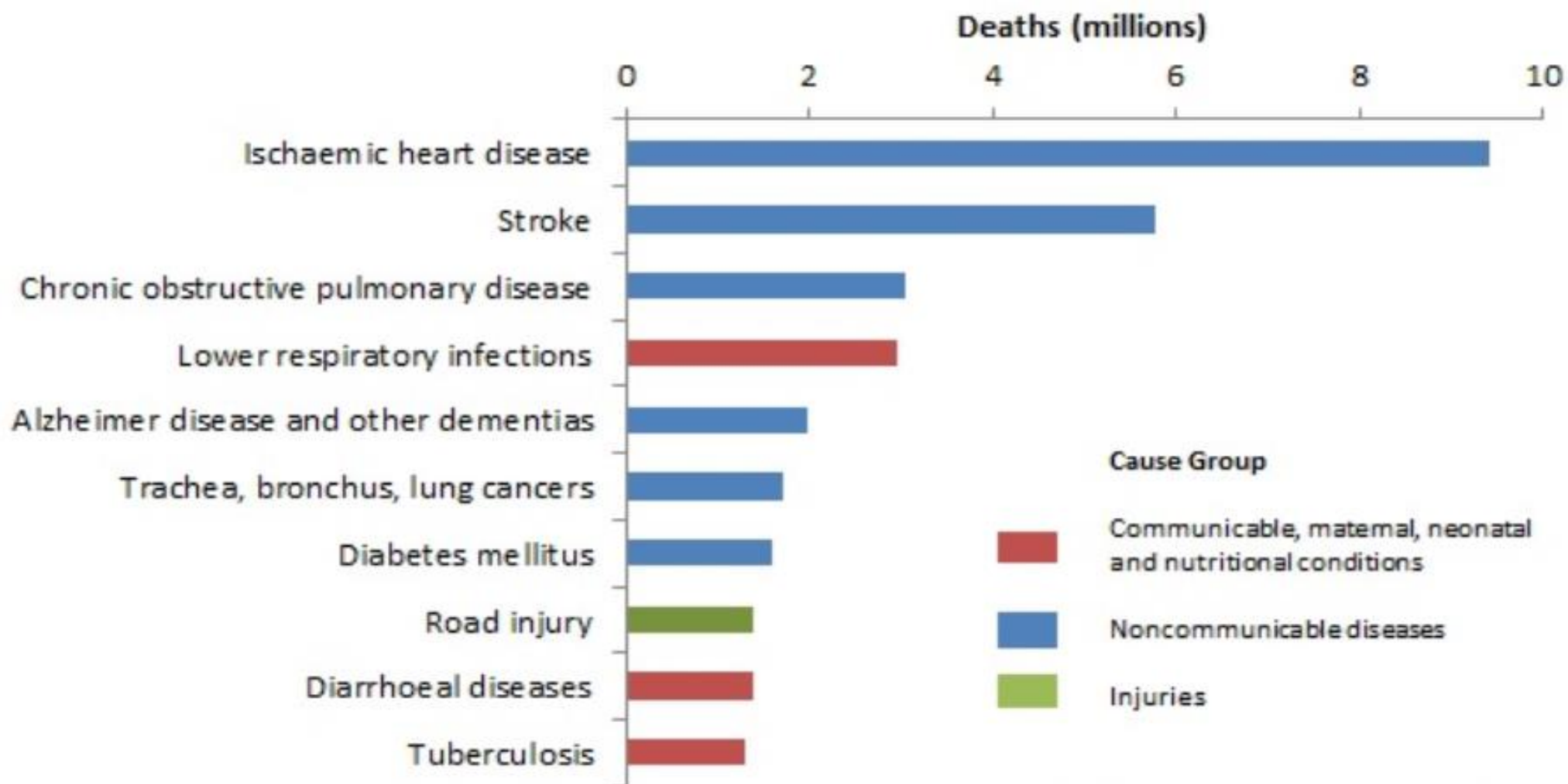
Bāze: Visi darba ņēmēji, n=738
Dati: Kantar TNS, 2018

Paralēli darba vietām notiekošais:

- Globālās vides izmaiņas – ietekmē(s) arī darba vietas
 - » Temperatūras pieaugums – par karstu lai strādātu, slimību paasinājumu pieaugums!
 - » Ekstrēmi laika apstākļi (sarežģīti apstākļi, avāriju novēršanu riski u.tml.)
 - » T.s. «zaļās ekonomikas» attīstība (jauna veida darbi un riski)
 - » Gaisa kvalitātes pasliktināšanās/piesārņojums

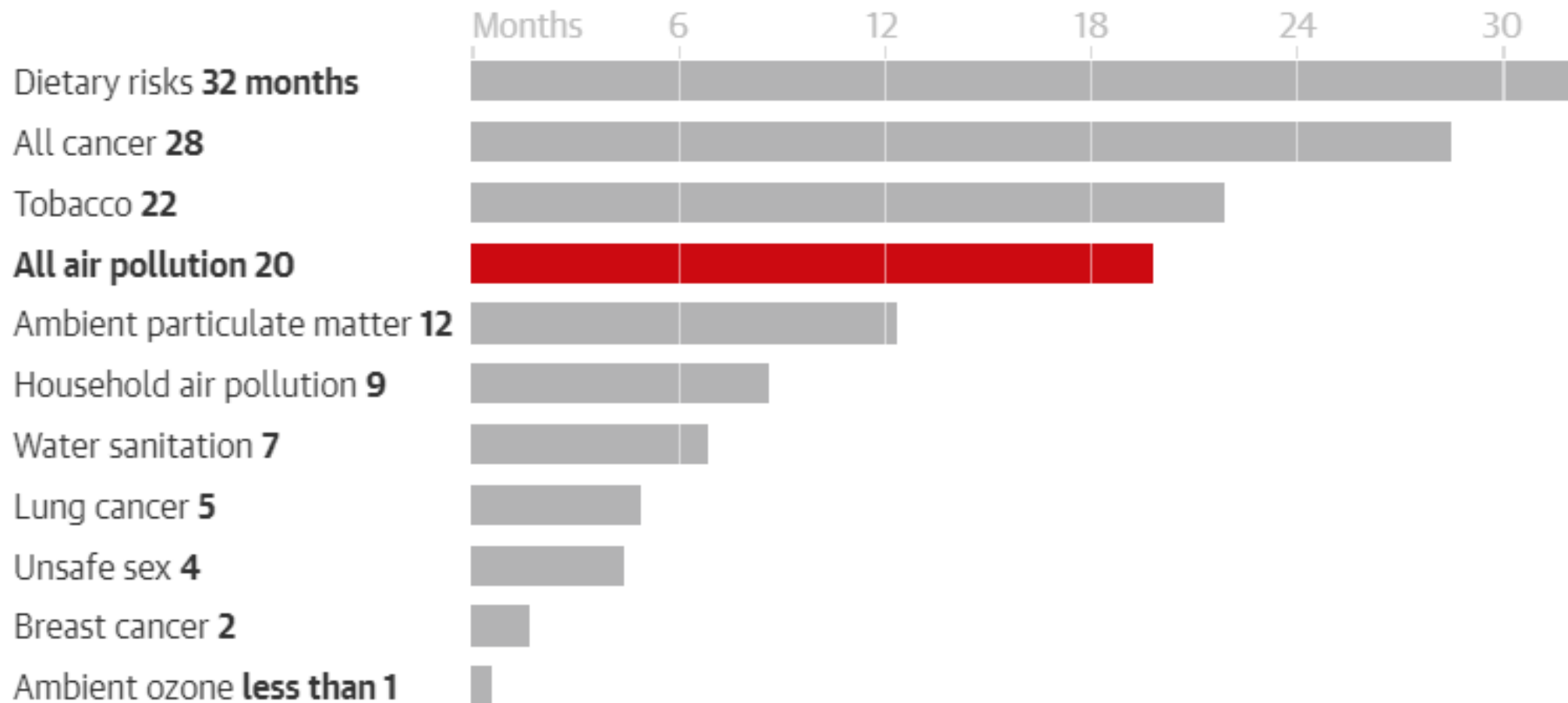
10 biežākie nāves iemesli pasaulē, 2016

Top 10 global causes of deaths, 2016

Gaisa piesārņojuma ietekme (telpas/vide)

Air pollution is responsible for more early deaths than many better known health risks

Guardian graphic | Source: State of Global Air 2019 Report. Ambient particulate matter is for 2.5 micrometres or less

Toxic air will shorten children's lives by 20 months, study reveals

Global air pollution crisis is taking its greatest toll on children in south Asia

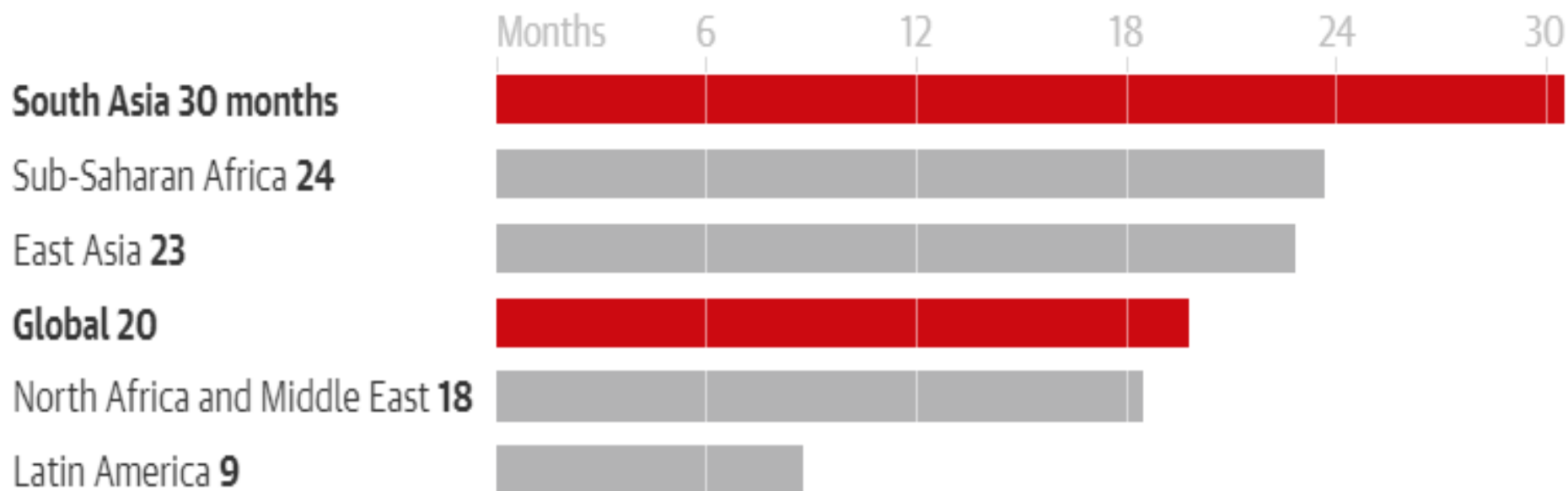
▲ Toxic air can cause stunted lung development in children. Photograph: VCG via Getty Images

The life expectancy of children born today will be shortened by 20 months on average by breathing the toxic air that is **widespread across the globe**, with the greatest toll in south Asia, according to a **major study**.

The Guardian, 2019

Vai tā varētu būt?

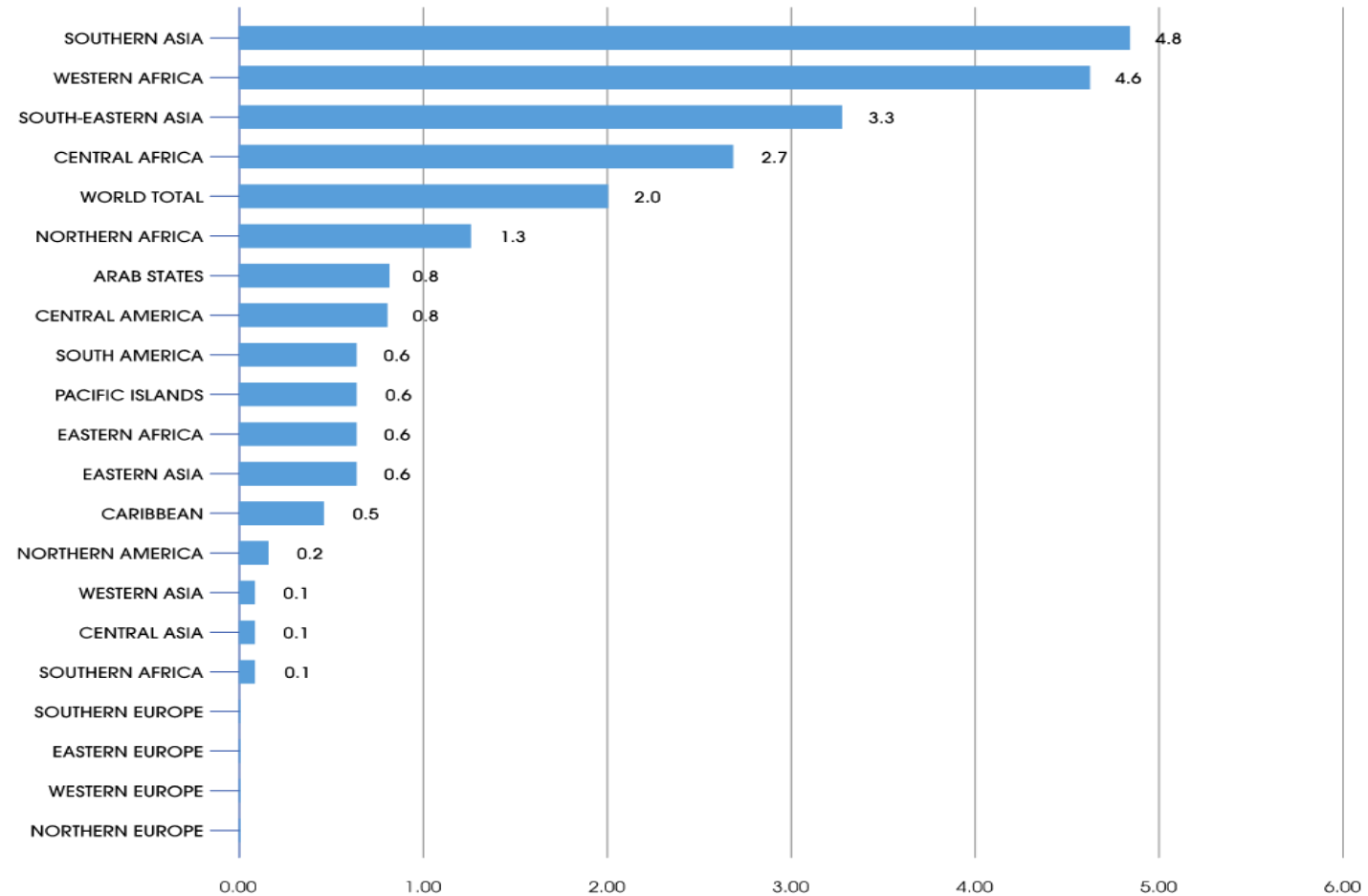
Air pollution reduces life expectancy by 20 months on average worldwide, and more than 30 months in south Asia

Guardian graphic | Source: State of Global Air 2019 Report

Temperatūras ietekme uz darba stundu skaitu

Figure 4: Projected working hours lost due to heat stress under a 1.5 degree scenario, 2030

“Jaunie” vai “Pieaugošie” ķīmiskie riska faktori

- Nanodaļinas un «sīkie putekļi»
- Dīzeļdegvielas sadegšanas produkti
- Cilvēku radītās minerālās šķiedras
- Epoksīda līmes
- Izocianātu materiāli (izolācijas putas, krāsas, lakas u.c.)
- Ķīmisko vielu iedarbība uz ādu (būtiska arodslimību grupa ES)
- Ķīmisko maisījumu ietekme u.tt.

“Jaunie” vai “Pieaugošie” bioloģiskie riska faktori

- Globālo epidēmiju (SARS, putnu gripas, holēras u.c.) radītie darba vides riski
 - » Koronavīrus COVID 19?
- Darbs attīrīšanas iekārtās, atkritumu izgāztuvēs, dedzinātavās (*zaļā ekonomika*)
- Antibiotiku rezistentu mikroorganismu izplatība
- Nepietiekams vai nekvalitatīvs bioloģisko riska faktoru novērtējums
- Iekštelpu gaisa kvalitāte (g.k. pelējuma sēnes) (*mikotoksīni kā viena no HBM4EU prioritātēm*)

Arodslimību ārstu un LAĀB nozīme?

- Latvijas Arodslimību Ārstu biedrība – nozīmīgākā darba aizsardzības nozares profesionāļu biedrība Latvijā
- Svarīga loma speciālistu apmācībā (ne tikai arodveselības un arodslimību ārstu)
- Ietekme uz politikas veidošanas procesiem un normatīvo dokumentu izstrādi
- Dalība ikdienas darba aizsardzības sistēmu darbībā (KI)

Secinājumi?

- **Vai tas jums patīk vai nē (*un vai to pieņemam vai nē...*) – DARBA VIDE MAINĀS un turpinās mainīties!!!**
- **Darba vidi ļoti ietekmē(s) arī globālās izmaiņas – gan ekonomikā, gan klimatā un vidē!**
- Būtu nepieciešams laicīgi gatavoties izmaiņām un to radītajām sekām:
 - » Zināt, kas gaidāms!
 - » Pietiekama informācija par to, kas sagaidāms!
 - » Pārdomāta valsts politika un atbalsts, ja nepieciešams!